

सरावल गाउँपालिकाको जैविक विविधता वस्तुस्थिति विवरण संक्षिप्त परिचय

सरावल गाउँपालिका नवलपरासी (ब.सु.प.)

२०७७

सरावल गाँउपालिकाको जैविक विविधता बस्तुस्थिति विवरण
संक्षिप्त परिचय

पेश गरिएको

सरावल गाँउपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सरावल, नवलपरासी (बर्दघाट-सुस्ता पश्चिम)
प्रदेश न. ५, नेपाल

सहकार्य

वातावरणीय प्रदुषण चेतना र न्युनिकरणका लागि राष्ट्रिय संगठन
National Association for Awareness and Reduction of Environmental Pollution
(NAAREP)

रामग्राम ५, परासी, नवलपरासी (ब.सु.प.)

E-mail: naarep.parasi@gmail.com,

Contact No. : 078520484/9857045659

www.naarep.org

सरावल गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

सरावल, नवलपरासी (ब.सु.प.)
५ नं. प्रदेश, नेपाल

च.नं.:

प.स. २०७६/०७७

मिति: २०७७/०३/२९

हार्दिक आभार

सरावल गाउँपालिकाको प्रथम प्रयासमा वातावरणीय प्रदुषण चेतना र न्युनिकरणका लागि राष्ट्रिय संगठन (नारेप) संस्थाले तयार गरेको जैविक विविधता वस्तुस्थिती विवरण (Biodiversity Profile) गाउँपालिकाको लागि महत्वपूर्ण कदम हो। स्थानीय प्रयासमा स्थानीय स्तरको अनुभव, कौशलताको प्रचुर उपयोग भएको खण्डमा मात्र स्थानीय प्राकृतिक सुन्दरता प्रस्फुटन हुने कुरा निर्विवाद छ। यसैको हृदयगम गरि गाउँपालिका भित्र भएको खोजबाट जैविक विविधता वस्तुस्थिती विवरण कार्यक्रम मार्फत आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने अवसर प्राप्त भएकोमा सरावल गाउँपालिकाबाट वातावरणीय प्रदुषण चेतना र न्युनिकरणका लागि राष्ट्रिय संगठन (नारेप) संस्था, कर्मचारिहरुलाई हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु।

सरावल गाउँपालिकाको जैविक विविधता वस्तुस्थिती विवरणले गाउँपालिकाको समग्र स्थितिको बारेमा ऐनाको काम मात्र नगरि यसको आधारमा त्यहाँको जैविक विविधता तथा वातावरणीय अवस्थालाई भल्काउँछ। यसको आधारमा विकासको अवसर र चुनौतीबारे समेत विश्लेषण गर्न सकिने विश्वास लिएको छु। यस गाउँपालिकाको समग्र जैविक विविधता अवस्थालाई सुदृढ गर्नको लागि मद्दत पुऱ्याउने छ र साथै चुनौती र सुधार गर्नुपर्ने अवस्थालाई समेत बाटो देखाउने काम गर्छ भन्ने आशा लिएको छु। यसको आधारमा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध स्रोत साधनको अधिकतम परिचालनद्वारा जैविक विविधता कार्यलाई गति प्रदान गर्ने योजनाको निर्माण तथा कार्यान्वयन गरि जिल्लाकै सुदृढ एवम् नमूना गाउँपालिकाको रूपमा स्थापित हुन यसले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ भन्ने विश्वास लिएको छु।

अन्त्यमा जैविक विविधता वस्तुस्थिती विवरण तयार गर्नमा महत्वपूर्ण सुभाब एवम् सहयोग गर्ने सरावल गाउँपालिकाको लेखाशाखा, प्रशासनशाखा, सामुदायिक वन, वडा नं. १ देखि ७ सम्मको वडा कार्यालय एवम् अध्यक्ष ज्यूहरु, स्थानीय बासिहरु, राजनैतिक दल र नारेपका कार्य समिति एवम् कर्मचारिहरु लगायत तथ्याड्क संकलन गर्ने संस्थाका सम्पूर्ण कर्मचारी मित्रहरु साथै प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा यस कार्यमा सहयोग गर्नु हुने सबै पक्षमा हृदय देखि नै आभार व्यक्त गर्दछु।

राधेश्याम चौधरी
सरावल गाउँपालिका
(अध्यक्ष)

सरावल गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

सरावल, नवलपरासी (ब.सु.प.)
५ नं. प्रदेश, नेपाल

च.नं.:

प.स. २०७६/०७७

मिति: २०७७/०३/२९

हार्दिक आभार

वातावरणीय प्रदुषण चेतना र न्युनिकरणका लागि राष्ट्रिय संगठन (नारेप) संस्थाले तयार गरेको जैविक विविधता वस्तुस्थिती विवरण (Biodiversity Profile) गाउँपालिकाको लागि महत्वपूर्ण कदम हो । स्थानीय प्रयासमा स्थानीय स्तरको अनुभव, कौशलताको प्रचुर उपयोग भएको खण्डमा मात्र स्थानीय प्राकृतिक सुन्दरता प्रस्फुटन हुने कुरा निर्विवाद छ । यसैको हृदयगम गरि गाउँपालिका भित्र भएको खोजबाट जैविक विविधता वस्तुस्थिती विवरण कार्यक्रम मार्फत आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने अवसर प्राप्त भएकोमा सरावल गाउँपालिकाबाट वातावरणीय प्रदुषण चेतना र न्युनिकरणका लागि राष्ट्रिय संगठन (नारेप) संस्था, कर्मचारिहरुलाई हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

पृथ्वी, मानव एवम् विजन्तुको अस्तित्वको जिवन्तता प्रदान गर्ने आधार नै जैविक विविधता हो । यसको संरक्षण बाट मात्र सुन्दर भविष्यको कल्पना गर्न सकिन्छ । यसको लागि हामि सबै सरोकारवालाहरु सचेत हुदै यसको संरक्षण मा लाग्नु हाम्रो कर्तव्य हो । त्यसैको सुरुवाति सरावल गाउँपालिकाले यस संस्था सँग मिलेर गरेको छ ।

जैविक विविधता वस्तुस्थिति विवरण आधारमा विकासको अवसर र चुनौती बारे समेत विश्लेषण गर्न सकिने विश्वास लिएको छु । यसको आधारमा स्थानीय स्तरमा उपलब्ध स्रोत साधनको अधिकतम परिचालनद्वारा जैविक विविधता कार्यलाई गति प्रदान गर्ने योजनाको निर्माण तथा कार्यान्वयन गरि जिल्लाकै सुदृढ एवम् नमूना गाउँपालिकाको रुपमा स्थापित हुन यसले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ भन्ने विश्वास लिएको छु ।

अन्त्यमा जैविक विविधता वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्नमा महत्वपूर्ण सुभावा एवम् सहयोग गर्ने सरावल गाउँपालिकाको लेखाशाखा, प्रशासनशाखा, सामुदायिक वन, वडा नं. १ देखि ७ सम्मको वडा कार्यालय एवम् अध्यक्ष ज्यहरु, स्थानीय बासिहरु, राजनैतिक दल र नारेपका कार्य समिति एवम् कर्मचारिहरु प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रुपमा यस कार्यमा सहयोग गर्नु हुने सबै पक्षमा हृदय देखि नै आभार व्यक्त गर्दछु ।

बुद्ध प्रकाश पौडेल

प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

सरावल गाउँपालिका, नवलपरासी(ब.सु.प.)

वातावरणीय प्रदुषण चेतना र न्युनिकरण का लागि राष्ट्रिय संगठन

National Association for Awareness & Reduction of Environmental Pollution

(NAAREP)

रामग्राम-५, परासी, नवलपरासी
Ramgram-5, Parasi, NawalparasiEmail: naarep.parasi@hotmail.com

Contact No.-9747019659

च.न./ Ref. No. :-

पत्र संख्या / प्र.नं. : ०७६/०७७

मिति: ०७७/०३/२९

हार्दिक आभार

सरावल गाउँपालिकाको प्रथम प्रयासमा नारेप संस्थाले सहयोगीको भूमिका निर्वाह गर्न पाएकोमा गौरवान्वित भएको छु । स्थानिय प्रयासमा स्थानिय स्तरको अनुभव, योग्यता र कौशलताको प्रचुर उपयोग भएको खण्डमा, मात्र स्थानिय सुन्दरता प्रस्फुटन हुने कुरा निर्विवाद छ । यसैको यथार्थतालाई हृदयगम गरि सरावल गाउँपालिकाले नारेप संस्था संग विश्वासको हात बढाई यस संस्थालाई अवसर प्रदान गरेकोमा हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

सरावल गाउँपालिकाले , लोपोन्मुख जीवजन्तु तथा स्थानीय स्तरमा पाइने जीवजन्तुको आधारमा जैविक विविधता वस्तुस्थिति विवरण (Biodiversity Profile) तयार गरेको कार्य सराहनीय छ । पालिका स्तरमा यसरी तयार भएको समुदायमा आधारित योजनाले स्थानिय स्तरमा विकास र जैविक विविधता सरक्षणका प्रयासहरूलाई एकिकृतरूपमा अगाडी बढाई र दिगो विकासमा टेवा पुग्नेछ भन्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ । गाउँपालिकाको प्रशंसनिय सुरुवातले देशका अन्य पालिका हरूलाई biodiversity Profile निर्माण गर्न पनि हौसला प्रदान गर्नेछ र यस्ता प्रयास हरू अन्य पालिकामा पनि विस्तार हुन् सहयोग पुग्ने विश्वास मैले लिएको छु ।

स्थानिय समुदायको लागि उनीहरूकै सक्रिय सहभागितामा जैविक विविधताको पहिचान एवं विश्लेषण गरि तयार गरिएको योजना भएको हुनाले यसको सफल कार्यान्वयन प्रति विश्वस्त हुन् सकिन्छ । यो profile ले सरावल गाउँपालिका भित्रको biodiversity लाई झल्काएको हुनाले विभिन्न क्षेत्रगत सरकारी निकायहरू तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरूलाई समेत टेवा पुग्ने देखिएको छ ।

अन्त्यमा यस Biodiversity profile निर्माण गर्नमा महत्वपूर्ण सुझाव एवं सहयोग प्रदान गर्ने गाउँपालिका अध्यक्ष ज्यु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यु , लेखाधिकृत लगायत गाउँपालिकाका सम्पूर्ण परिवार, वडा कार्यालय एवं वडा अध्यक्ष ज्युहरू , जिल्ला डी.ब.का., सामुदायिक बनका अध्यक्ष ज्युहरू, राजनैतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधि ज्युहरू, संघसंस्थाका पदाधिकारी ज्युहरू, नारेपका कार्यसमितिका पदाधिकारी एवं सल्लाहकार ज्युहरू,श्रोत व्यक्ति,लगायत तथ्यांक संकलन गर्नका लागि खटिएका साथीहरू, सुपरवाइजर साथीहरू तथा संस्थाका समग्र कर्मचारी मित्रहरू साथै प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष रूपमा यस कार्यमा सहयोग गर्नुहुने सबैमा हृदय देखि नै आभार व्यक्त गर्दछु ।

.....
सुदर्शन खरवार

(अध्यक्ष)

नारेप

विषय सूचि

१. परिचय	1
१.१ पृष्ठभूमि	1
१.२ गाँउपालिकाको परिचय	1
१.३ जलवायु.....	3
१.४ उद्देश्य	5
१.५ अध्ययन विधि	5
२. जैविक विविधताको अवस्था	5
२.१ जैविक विविधता र जैविक विविधताका प्रकार.....	5
२.२ सरावल गाँउपालिकाको जैविक विविधताको अवस्था.....	6
२.२.१ सरावल गाँउपालिकामा पाइने बनस्पतिहरु.....	6
२.२.२ सरावल गाँउपालिकामा पाइने जडीबुटीहरु.....	25
२.२.३ सरावल गाँउपालिकामा पाइने जीवजन्तुहरु	33
२.२.४ सरावल गाँउपालिकामा पाइने चरा चुरुङ्गीहरु	40
२.२.५ सरावल गाँउपालिकामा पाइने सरीसृपहरु.....	52
२.२.६ सरावल गाँउपालिकामा पाइने माछा र जलचरहरु.....	55
२.२.७ सरावल गाँउपालिकामा पाइने किराहरु.....	59
३. जैविक विविधता संरक्षणका चुनौती, समस्या र समाधानका उपायहरु.....	62
३.१ जैविक विविधता संरक्षणका चुनौती र समस्याहरु	62
३.२ समाधानका उपायहरु	62
३.३ निष्कर्ष	62
अनुसुची.....	66

१. परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा तराई अर्थात् समथल भूभाग करीब १७ प्रतिशत मात्र रहेकोछ तर नेपालको जनगणाना २०६८ अनुसार तराईमा नेपालको जनसंख्याको ५०.२७ प्रतिशत जनसंख्या बसोबास गरीरहेको देखाईएकोछ । तसर्थ नेपालको तराई क्षेत्रमा जनसंख्याको चाप अन्य क्षेत्रको भन्दा निकै धेरै रहेको छ र यो बढ्ने क्रम जारी छ ।

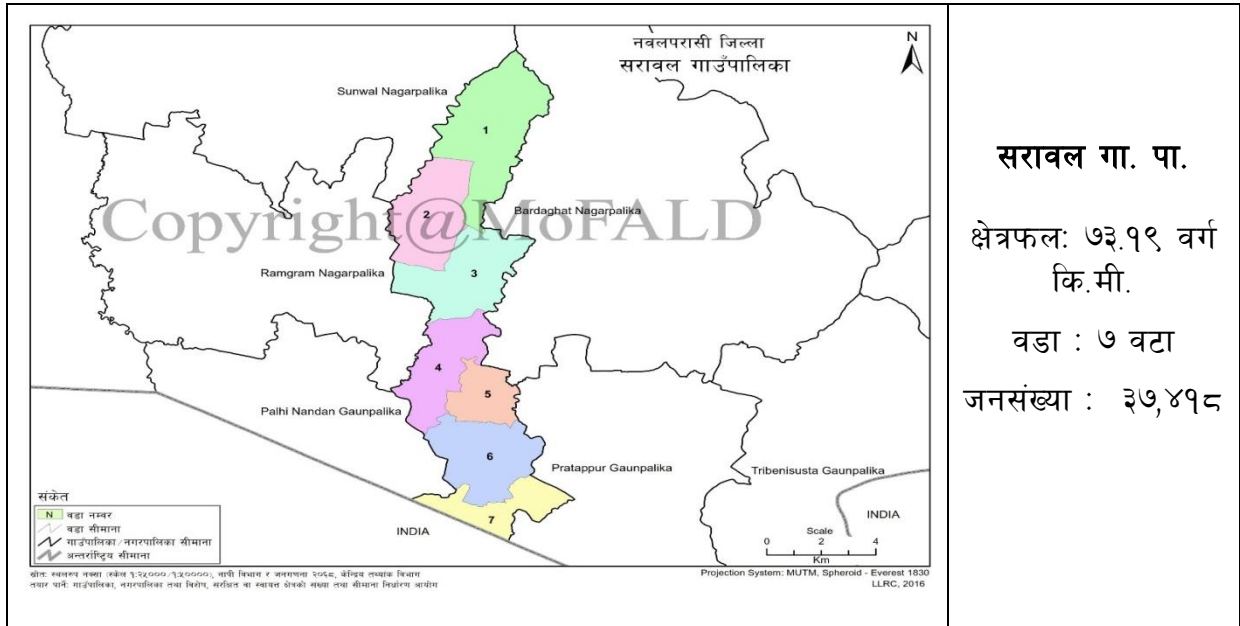
नवलपरासि जिल्लाको ४०.३ प्रतिशत भूभाग चुरे पहाड र ५९.७ प्रतिशत समतल तराई क्षेत्रमा पर्दछ । समुद्रको सतह देखि यस जिल्लाको तराईको तल्लो भूभाग १०९ मीटर र माथिल्लो भाग १९५० मीटर रहेको छ । नवलपरासी जिल्लामा साना-ठूला गरी विभिन्न प्राकृतिक ताल तलैयाहरु रहेका छन् जसमध्ये प्रमुख तालहरु अमर पोखरी, बौलिया, बुद्ध मंगल ताल, पोखरी, धनेवा पोखरी, गैडा ताल, हडैया ताल, कमल पोखरी, सिसानी पोखरी, ठूलो पोखरी, ताल र पुर्नहवा पोखरा रहेका छन् ।

मुलुकको भन्डै ४० प्रतिशत भन्दा बढीक्षेत्रफल ओगटेको वनक्षेत्रले सर्वसाधारणका लागि उर्जा, निर्माण सामाग्री, पशु आहार, जडिबुटी लगायतका उपभोग्य बस्तु तथा वातावरणीय सेवा प्रदान गर्दै आएको छ । वन श्रोतको दिगो संरक्षण र व्यवस्थापन गर्दा गर्दै पनि बढ्दो जनसंख्याको चाप, राजनैतिक परिस्थिति, मुक्त कर्मैया, बसाइसराई, सुकुम्बासी, भूमीहिन, दैविप्रकोप पिडित, शैक्षिक तथा सामाजिक संघसंस्था र विकास निर्माणका लागि समेत वनक्षेत्र नै प्रयोग भएको हुँदा यसको घट्ने क्रम जारी छ । वनमा बाहिरी चाप बढ्नाले जैविक विविधतामा नकारात्मक प्रभाव बढ्नुका साथै कतिपय जनावर तथा बोटबिरुवाहरु लोप हुने स्थितिमा पनि छन् । तसर्थ यस जैविक विविधता बस्तुस्थितीले सरावल गाउपालिकामा रहेका विभिन्न जीव जन्तु तथा वनस्पतिको पहिचान गरि तिनिहरुको सूची बनाई दस्तावेजीकरण गर्न सहयोग पुऱ्याउन मद्दत गर्ने छ । यस्का साथै जैविक विविधता संरक्षणमा रहेका चुनौतीहरुको पहिचान गरि जैविक विविधता संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने छ ।

१.२ गाँउपालिकाको परिचय

सरावल गाँउपालिका चुरे पहाड देखि भारतको सिमाना सम्मको भूभाग ओगटेको अत्यन्तै सम्भावना बोकेको सुन्दर, उर्वर भूमि, औद्योगिक, कृषि, पर्यटन र व्यापारको प्रचुर सम्भावना रहेको

क्षेत्र हो । साविक तिलकपुर, मनरी, सरावल, बडहरादुबौलिया, रामपुर खडौना र भुजहवा गा.वि.स. मिलाएर सरावल गाँउपालिका गठन भएको हो, यसको केन्द्र साविक सरावल गा.वि.स.को कार्यालयमा रहेको छ । वि.स. २०६८ को जनगणना अनुसार ३७,४१८ जनसंख्या रहेको यस गाँउपालिकाको क्षेत्रफल ७३.१९ वर्ग कि.मी. रहेको छ । यस गाँउपालिकाको पूर्वमा प्रतापपुर र बर्दघाट नगरपालिका, पश्चिममा पाल्हीनन्दन गाँउपालिका र रामग्राम नगरपालिका, उत्तरमा बर्दघाट र सुनवल नगरपालिका, दक्षिणमा भारत पर्दछन् । जातीय, भाषिक र सांस्कृतिक विविधता भित्रको एकता विशेषताको रूपमा रहेको यस गाँउपालिकाको मुख्य पेशा कृषि भएपनि व्यापार, सरकारी अर्ध सरकारी र वैदेशिक रोजगारी आर्थिक श्रोतको रूपमा रहेको छ । यस गाँउपालिकामा जम्मा सात वटा वडाहरू रहेका छन् ।

सरावल गाँउपालिकाको मुख्य नदीहरूमा बासा नदी रहेको छ । त्यस्तै भलुही खोला, ठूलो खोला, बुलबुले ताल रहेका छन् र सृष्टि सामुदायिक वनमा पाँच वटा साना पोखरी निर्माण गरिएका छन् । यस गाँउपालिकामा हरियाली, सृष्टि र बसन्त गरी तीन वटा सामुदायिक वन दर्ता भएको अवस्था छ र ब्रम्हा सामुदायिक वन दर्ता हुने प्रकृत्यामा छ । सरावल गाँउपालिका जैविक विविधतामा सम्पन्न छ । यहाँका वन जंगलमा बाघ, भालु, स्याल, खरायो, दुम्सी, चितुवा, बदेल, जरायो, चित्तल आदि जनावर पाइन्छन् । त्यस्तै पंक्षीहरूमा ढुकुर, मैना, मयुर, वन कुखुरा, गिद्ध, सारस आदि पाइन्छन् । विभिन्न दुर्लभ वन्यजन्तु जस्तै अजिंगर, कचुवा, सुनगोहोरो, सर्प (गोमन, करेत, धामन, पानि सर्प) आदि पनि यहाँका वन जंगलमा पाइन्छन् । प्राकृतिक तथा पारिस्थितिकीय

रुपमा महत्वपूर्ण वनस्पति, जडिबुटीहरु यस गाँउपालिकाका वन जंगलमा प्रशस्त मात्रामा पाइन्छन् । यहाँका प्रमुख रुखका प्रजातिहरु साल, सिसौ, सिमल, खयर, साज, सतिसाल, सिरिस, हरो, बरो आदि रहेका छन् भने जडीबुटीमा अमला, तेजपात, कुरिलो, तीतेपाती, सिकाकाई, बेल, लेमन ग्रास आदि पाइन्छन् ।

सरावल गाँउपालिकामा अवस्थित सामुदायिक वनहरुले जैविक विविधता संरक्षणमा महत्वपूर्ण योगदान दिएका छन् । सामुदायिक वनका विधान तथा कार्ययोजनामा वनजंगल तथा जैविक विविधता संरक्षणका लागि विभिन्न प्रावधानहरु रहेका छन् । बसन्त सामुदायिक वनमा गिद्ध संरक्षणका लागि गिद्ध संरक्षण क्षेत्र घोषणा गरेर संरक्षणको काम हुदै आएको छ । सिमसार क्षेत्रको संरक्षण, संवेदनशील क्षेत्रमा तारबार गर्ने, वृक्षारोपणका कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, चोरी निकासी तथा गैह्र कानुनी काम गर्नेलाई दण्ड जरिवानाको व्यवस्था आदि जस्ता प्रावधानहरु सामुदायिक वनका विधान तथा कार्ययोजनाले निर्धारण गरेका छन् । सामुदायिक वनका क्षेत्रमा ठूला विकास निर्माणका कामहरु नभए पनि मन्दिर, खानेपानी ट्यांकी, धर्मशाला, पिकनिक स्पटहरु संचालनमा रहेका छन् ।

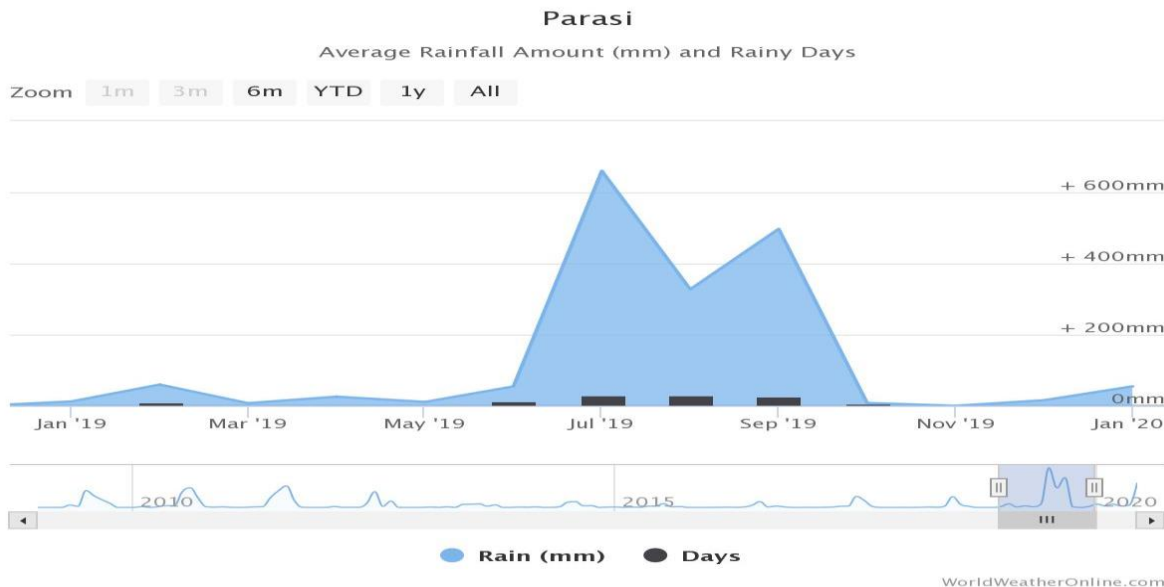
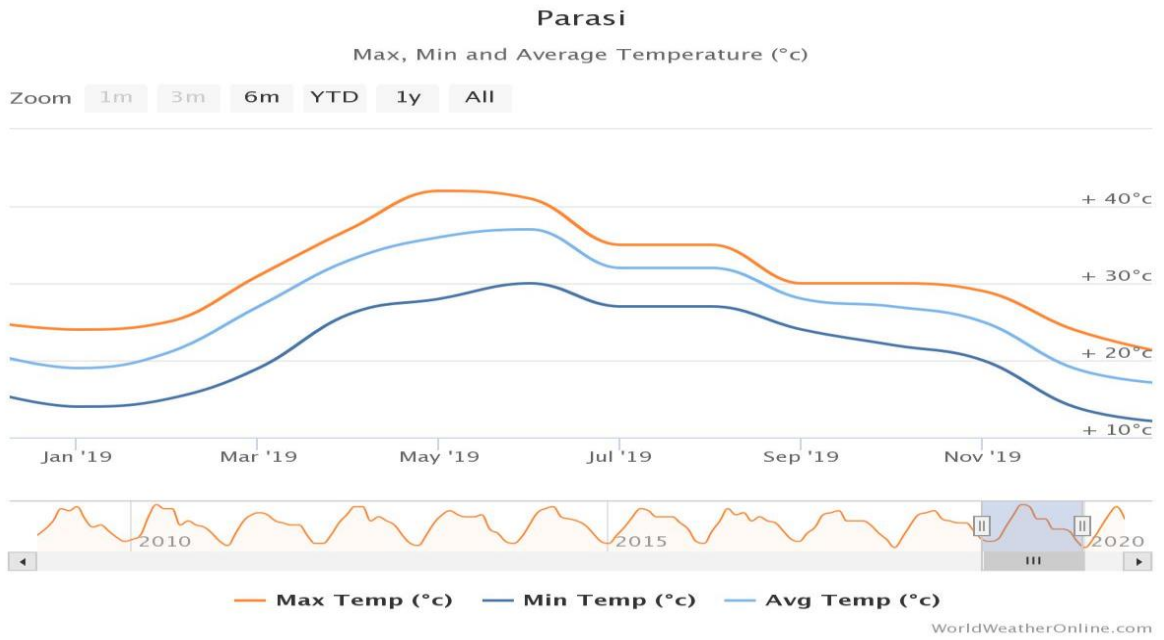
उल्लेखित तथ्यहरुबाट जलवायु परिवर्तनको असर स्थानिय प्रजातिहरुमा परिरहेको भन्ने कुरा आकलन गर्न सकिन्छ । विगतको तुलनामा समयमा वर्षा नहुने, अतिवृष्टि तथा अनावृष्टिका घटनाहरु, बाढीका घटनामा वृद्धि र गर्मीमा तापक्रम उच्च हुने कुरा पुष्टि भइसकेको छ तथापी संरक्षणका अथक र नौलो प्रयासहरुले गर्दा यसको गम्भीर असर वन्यजन्तुमा देखिएको छैन । जलवायु परिवर्तका असरहरुले गर्दा केही वन्य जन्तुहरु नियमित भन्दा माथिल्लो स्थानमा सदैँ गएको देख्न सकिन्छ । भालु, बदेल, मयुर आदि वन्य जन्तुहरु पहिले भन्दा बढी जंगलमा देखिन्छन् भने नीलगाई र बाँदरको जनसंख्यामा केही कमी आएको स्थानीयहरु बताउँछन् । जैविक विविधता संरक्षणमा सिमसार क्षेत्रको वृद्धि, वृक्षारोपण, चरी चरणको लागि निश्चित क्षेत्र निर्धारण आदि कुराहरुले महत्वपूर्ण योगदान दिएको छ । संरक्षणका विशेष पहल भइ राख्दा पनि माइकेनिया नाम गरेको मिचाहा प्रजातिले विभिन्न वन जंगलमा रैथाने बोट विरुवालाई विस्थापित गरिराखेको छ ।

१.३ जलवायु

उत्तर तर्फको जलवायु महाभारत र चुरे पर्वत श्रृंखला बाट प्रभावित भएकोले पहाडी क्षेत्रमा हिँउदमा बढी जाडो र गर्मीको समयमा शितल हुन्छ । भित्रि मधेशमा हिँउदमा सामान्य जाडो भएता पनि कहिलेकाही हुने शितलहरुले ज्यादैँ जाडोको महशुस हुन्छ र गर्मीमा गर्मीको महशुस हुन्छ । यस जिल्लाको सरदर अधिकतम तापक्रम ३७ डिग्री न्यूनतम तापक्रम ५ डिग्री सेल्सियस भएको पाईन्छ । जिल्लामा औसत वार्षिक वर्षा २१४५ मी. मी. हुन्छ ।

समशितोष्ण हावापानी : नवलपुर क्षेत्रको उत्तरमा पर्ने महाभारत प्रदेशमा यस प्रकारको हावापानी पाईन्छ । यहांको औसत अधिकतम तापक्रम ३० डिग्री र न्यूनतम तापक्रम १५ डिग्री सेल्सियस हुन्छ । यस भेगमा प्रायजसो मनसुनी वायुले वर्षा हुने गर्दछ ।

उष्ण तथा अर्ध उष्ण हावापानी: भित्री मधेश, चुरे क्षेत्रमा यस प्रकारको हावापानी पाईन्छ । यहां गर्मी याममा निकै गर्मी र जाडो याममा बिहान बेलुका जाडो हुने गर्दछ । भित्री मधेश क्षेत्रमा गर्मी याममा अधिकतम तापक्रम ३७ डिग्री र जाडोयाममा न्यूनतम तापक्रम ५ डिग्री सेल्सियस सम्म पाईने गरेको छ ।

१.४ उद्देश्य

- सरावल गाँउपालिकाको जैविक विविधताको अवस्थाको पहिचान गर्ने ।
- सरावल गाँउपालिका भित्र रहेका विभिन्न वनजंगलहरूको पहिचान गर्ने ।
- सरावल गाँउपालिका भित्र रहेका विभिन्न वन जंगलहरूमा पाइने जंगली जनावर, चराचुरुङ्गी, सरीसृप लगायतका वन्यजन्तु तथा वनस्पति र जडिबुटीहरूको अभिलेखीकरण गर्ने ।
- सरावल गाँउपालिका उपलब्ध वन्यजन्तु तथा वनस्पतिहरूलाई संरक्षणको अवस्था अनुसार वर्गीकरण गर्ने ।

१.५ अध्ययन विधि

यस अध्ययनमा प्राथमिक र द्वितीय तथ्याङ्क संकलन गर्न निम्न विधि अपनाइएको थियो ।

- प्रश्नावली (Questionnaire)
- अन्तरवार्ता (Interview)
- साहित्यिक पुनरावलोकन (Literature review)
- प्रत्यक्ष अवलोकन (Direct observation)
- अन्तर्क्रिया (Interaction)

२.१ जैविक विविधता र जैविक विविधताका प्रकार

विभिन्न स्वरूपमा जीवन्त पाएका जीव तथा वनस्पतिहरूको अनेकता र तिनीहरू बीचको अन्तर सम्बन्धको समष्टि नै जैविक विविधता हो । वातावरण संरक्षण ऐन २०७६ अनुसार पारिस्थितिकीय प्रणालीको विविधता, प्रजातीय विविधता तथा वंशाणु विविधतालाई जैविक विविधता भनिएको छ । नेपाल जैविक विविधताको धनी देश हो । यहाँ ११८ पारिस्थितिकीय प्रणाली रहेका छन् । यहाको भौगोलिक विविधता उत्तर-दक्षिणको छोटो दुरीमै ७० देखि ८,८४८ मीटर समुद्र सतह भन्दा माथि रहेको छ । नेपालको क्षेत्रफल विश्वमा हेर्दा एकदमै थोरै ओगटेको भएता पनि यहाका वनस्पतिले ३.२ प्रतिशत विश्वको वनस्पति विविधतामा योगदान पुऱ्याएको छ भने जीव जन्तुले ३.१ प्रतिशत विश्वको विश्वको जीव जन्तुको विविधतामा आगटेको छ ।

जीवित प्राणी र वनस्पतिको भिन्नता, किसिम एवं फरकपनलाई जैविक विविधता भनिन्छ । जैविक विविधताले संसारका धेरै क्षेत्र जस्तै जल, स्थल, समुन्द्र तथा सिमसारमा रहेका सबै जीवित प्राणी तथा वनस्पतिहरूको विच पाइने फरकपन, प्रकार तथा तिनीहरू विचको अन्तर सम्बन्ध समेतलाई जनाउँछ । एउटा पारिस्थितिकीय प्रणालीमा बसेका जीवजन्तु तथा वनस्पतिहरू

अन्तरसम्बन्धित भएकै कारण कुनै एउटा जीवित तत्वलाई असर पर्दा अर्को तत्व स्वत प्रभावित हुन्छ । उदाहरणका लागि जंगलमा पाइने वनस्पतिको मात्रा तथा गुणस्तरमा ह्रास आउँदा चितल, मृग लगायतका जनावरको संख्यामा असर गर्दछ, जसका कारण अन्तत बाघ, सिंह जस्ता मांशाहारी जनावरलाई असर गर्दछ ।

जैविक विविधता निम्न ३ प्रकारका हुन्छन् ।

१. पारिस्थितिक प्रणाली विविधता (Ecosystem Diversity) : जीव जन्तुहरूको वास स्थानलाई पारिस्थितिक प्रणाली विविधता भनिन्छ । यसले जीवजन्तुहरू र तिनीहरूको वातावरणसँगको अन्तर सम्बन्ध समेतलाई जनाउँछ । वनजंगल, घाँसे मैदान, सिमसार, पोखरी, खोलानाला, समुद्र आदि यसका उदाहरण हुन ।

२. प्रजाति विविधता (Species Diversity) : प्राणीहरूको विविधता र वनस्पतिहरूको विविधतालाई प्रजाति विविधता भनिन्छ । विश्वमा रहेका प्राणी र वनस्पतिहरूको फरकपन नै प्रजाति विविधता हो ।

३. बंशानुगत विविधता (Genetic Diversity) : प्राणी एवम् वनस्पतिको आफ्नै समूहभित्र देखिने फरकपनलाई बंशानुगत विविधता भनिन्छ । बाबु आमाको गुणहरू छोराछोरीमा भए पनि छोराछोरीको बाबुआमा भन्दा फरक हुन्छन यो नै वंशानुगत विविधता हो ।

२.२ सरावल गाँउपालिकाको जैविक विविधताको अवस्था

सरावल गाउपालिकाका विभिन्न प्राकृतिक श्रोतहरूमा पाईने विभिन्न प्रकारका वनस्पति र जडिबुटीहरू तथा जनावर, चराचुरुङ्गी, सरीसृप लगायतका वन्यजन्तुहरू यस प्रकार रहेका छन ।

२.२.१ सरावल गाँउपालिकामा पाइने वनस्पतिहरू

सरावल गा.पा.मा पाइने वनस्पतिहरूको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स. (S.N.)	वनस्पतिहरूको नाम(Local Name of Plant)	अंग्रेजि नाम(English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग सँख्या(Approximate Number)
१	साल	Sal	<i>Shorea robusta</i>	३५८९०
२	पिपल	Pipal	<i>Ficus religiosa</i>	१७०
३	आँप	Mango	<i>Mangifera indica</i>	७९१०
४	सिसौ	Sisso	<i>Dalbergia sisso</i>	१२५००

क्र.स.(S.N.)	बनस्पतिहरुको नाम(Local Name of Plant)	अंग्रेजि नाम(English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग संख्या(Approxi mate Number)
५	बरगद			२७६
६	खजुर	Wild date palm	<i>Phoenix sylvestries</i>	१२
७	निम	Neem	<i>Azadirachta indica</i>	३९८
८	बेल	Bel	<i>Aegle marmelos</i>	५५
९	अनार	Pomogranate	<i>Punica granatum</i>	११११
१०	बाँस (कोठि)	Bamboo	<i>Dendrocalamus</i>	५०९
११	लहरे पिपल			८९६
१२	कदम	Kadam	<i>Anthocephalus cadamba</i>	७६५
१३	कटहर	Katahar	<i>Artocarpus lakoocha</i>	३८०
१४	नरिवल	Coconut	<i>Cocos nucifera</i>	२०
१५	जामुन	Java plum	<i>Syzygium cumini</i>	१०९
१६	लिचि	Litchi	<i>Litchi chinensis</i>	२९८
१७	सिमल	Red cotton Tree	<i>Bombax ceiba</i>	१०००
१८	सफेदा	Eucalyptus	<i>Eucalyptus camaldulensis</i>	१२८७
१९	बडहर	Monkey jack	<i>Artocarpus lakoocha</i>	१७८
२०	सामी			१८७
२१	केरा	Banana	<i>Musa spp.</i>	५८६
२२	अम्बा	Gauva	<i>Psidium guajava</i>	१६७६
२३	अशोक	Ashok	<i>Saraca asoca</i>	३०९
२४	खयर	Khair	<i>Acacia catechu</i>	६७४
२५	कुशुम	Ceylon Oak	<i>Schleichera oleosa</i>	२८
२६	कर्मा		<i>Adina cordifolia</i>	३६५
२७	सतीशाल	Indian Rosewood	<i>Dalbergia latifolia</i>	१५४३५
२८	टिक	Teak	<i>Tectona grandis</i>	५०००
२९	कोलबृक्ष	Col bricha		२७६
३०	जैंगड		<i>Bauhunia</i>	२०००
३१	अर्जुन	Arjuna	<i>Terminalia arjuna</i>	१०

क्र.स.(S.N.)	बनस्पतिहरुको नाम(Local Name of Plant)	अंग्रेजि नाम(English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग संख्या(Approxi mate Number)
३२	सिरिस	East Indian walnut	<i>Albizia spp.</i>	४०
३३	तेजपात	Tejpaat	<i>Cinnamomum tamala</i>	५
३४	दतरंगा			९९
३५	अहियोगा			९२
३६	अम्ला (अवरा)	Gooseberry	<i>Phyllanthus emblica</i>	४०
३७	बयर	Berry	<i>Zigyphus mauritiana</i>	३८९
३८	इमिलि	Tamarind	<i>Tamarindus indica</i>	१५
३९	बबुल	Babul	<i>Acacia nilotica</i>	३६
४०	सरिफा	Custard apple	<i>Annona squamosa</i>	५५
४१	तिलका			१५७६
४२	बकाइनो	Chinaberry	<i>Melia azedarach</i>	२०८४
४३	भिलोर			१५०
४४	कपुर	Kapur	<i>Dryobalanops aromatica</i>	६
४५	नास्पाति	Pears	<i>Pyrus communis</i>	१०
४६	धुपी	Temple Dhupi	<i>Juniperus chinensis</i>	३००
४७	विजयसाल	Bijay Sal	<i>Pterocarpus marsupium</i>	११५५६
४८	महुवा	Butter tree	<i>Madhuca longifolia</i>	५
४९	साज	Crocodile bark tree	<i>Terminalia tomentosa</i>	२५००
५०	बेलाउति	Gauva	<i>Psidium guajava</i>	५७६
५१	मेवा	Papaya	<i>Carica papaya</i>	२११
५२	बरो	Myrobalan	<i>Terminalia bellerica</i>	११६९
५३	बाभि	Alexwood	<i>Anogeissus latifolia</i>	७९८०
५४	रोइना	Red kamal	<i>Mallotus philippensis</i>	१३३६७
५५	लपिल	White lead tree	<i>Leucaena leucocephala</i>	१२४३
५६	हरो	Balack myrobalam	<i>Terminalia chebula</i>	९८७
५७	करमा		<i>Adina cordifolia</i>	७०३९
५८	क्यामुना		<i>Cleistocalyx operculatus</i>	१४८७

बसन्त सामुदायिक बन, गिद्ध संरक्षित क्षेत्र

सरावल गाउँपालिका वडा नं १ बासावसहिको बसन्त सामुदायिक बन उपभोक्ता समितिको अध्यक्ष पशुपति चौधरी हुन । उहाँ सँग बसन्त सामुदायिक बन बारे प्रत्यक्ष अवलोकन र कुराकानि गरिएको छ । यस सामुदायिक बनको २६८ हेक्टर क्षेत्रफल रहेको छ । यो बसन्ती देखि उत्तर तर्फ चुरे सम्म फैलिएको छ । कार्ययोजना पुनः निर्माणको क्रममा छ । यो बनमा विभिन्न किसिमका बनस्पतिहरु, जिवजन्तुहरु, जडिबुटिहरु, चराचुरुङ्गीहरु, जलचर प्राणिहरु, भौतिक संरचना (बनभोजको लागि) र गिद्ध संरक्षित क्षेत्र रहेको पाइन्छ । यस बनलाई उपभोक्ता समितिको रेखदेखमा रहेको छ । सिमसार क्षेत्र निर्माणको लागि गाउँपालिका सँग समन्वय भइरहेको बताउनु भयो । बुलबुले ताल (बाह्रै महिना पानि निस्कने ठाउ) ले सिमसार क्षेत्र मा सहयोग गरेको छ साथै गरिएको छ । यहा बनबाटिका, पिकनिक क्षेत्र, मन्दिर र धर्मशाला रहेको पाइन्छ । यो बन बाट यहाका उपभोक्ताहरुलाई प्रत्यक्ष फाइदा भएको छ । काठ, दाउरा, घास, स्याउला, जडिबुटि प्रयोग भइरहेको छ । यहाको मुख्य नदि बासा नदि रहेको छ ।

मुख्य समस्याहरु :

- चोरि (काठ, बन्यजन्तुहरु, जडिबुटि र चराचुरुङ्गी)
- जंगल फडानि(खेत बनाउने र घर बनाउनको लागि) ।
- पर्यटकिय क्षेत्रमा विकास नभएको ।
- बजेटको अभाव ।
- जनचेतनाको कमि र सरोकारवाला सहयोग नगरेको
- डढेलो (आगे लागने) ।

सृष्टि सामुदायिक बन

सरावल गाउँपालिका वडा नं १ सालबासको सृष्टि सामुदायिक बन उपभोक्ता समितिको सचिव लिला नाथ चौधरी हुन । उहाँ सँग सृष्टि सामुदायिक बन बारे प्रत्यक्ष अवलोकन र कुराकानि गरिएको छ । यस सामुदायिक बनको १९७ हेक्टर क्षेत्रफल रहेको छ । यो सालबास

यसलाई पर्यटकिय विकासको लागि जोड

देखि उत्तर तर्फ चुरे सम्म फैलिएको छ । कार्ययोजना पुनः निर्माणको क्रममा छ । सिमसार क्षेत्र निर्माण,तारबार, बृक्षारोपण गरिएको छ । ५ वटा स-साना पोखरि निर्माण गरिएको छ । यो बनमा विभिन्न किसिमका बनस्पतिहरु, जिवजन्तुहरु, जडिबुटिहरु, चराचुरुङ्गीहरु, जलचर प्राणिहरु र भौतिक संरचना (बनभोजको लागि) रहेको छन । यस बनलाई उपभोक्ता समितिको रेखदेखमा रहेको छ । सिमसार क्षेत्र निर्माणको लागि गाउपालिका सँग समन्वय भइरहेको बताउनु भयो । सिमसार क्षेत्रले सहयोग गरेको छ साथै यसलाई पर्यटकिय विकासको लागि जोड गरिएको छ । यहा बनबाटिका, पिकनिक क्षेत्र, मन्दिर र धर्मशाला रहेको पाइन्छ । यो बन बाट यहाका उपभोक्ताहरुलाई प्रत्यक्ष फाइदा भएको छ । काठ, दाउरा, घास, स्याउला, जडिबुटि प्रयोग भइरहेको छ ।

मुख्य समस्याहरु :

- चोरि (काठ, बन्यजन्तुहरु, जडिबुटि र चराचुरुङ्गी) ।
- जंगल फडानि(खेत बनाउने र घर बनाउनको लागि) ।
- पर्यटकिय क्षेत्रमा विकास नभएको ।
- बजेटको अभाव ।
- जनचेतनाको कमि र सरोकारवाला सहयोग नगरेको ।
- डहेलो (आगे लागने) ।

हरियाली सा.ब.

सिमल टाडि (विशाल सिमलको बोट को नाम द्वारा यो ठाउँको नाम राखिएको छ ।) सरावल गाउँपालिका वडा नं १ तिलकपुरको हरियाली सामुदायिक बन उपभोक्ता समितिको अध्यक्ष उदयरज चौधरी हुन । उहाँ सँग हरियालि सामुदायिक बन बारे प्रत्यक्ष अवलोकन र कुराकानि गरिएको छ । यस सामुदायिक बनको ३१५ हेक्टर क्षेत्रफल रहेको छ । यो महेन्द्र राजमार्ग देखि उत्तर तर्फ चुरे सम्म फैलिएको छ । कार्ययोजना पुनः निर्माणको क्रममा छ । यहा एकदमै ठुलो मोटो, विशाल सिमलको बोट छ त्यसैले यो जंगल भित्र बस्तिको नाम सिमल टाडि राखिएको छ । लगभग २२-२५ वर्ष देखि यहा बसोबास गरेका छन । सिमसार क्षेत्र निर्माण,तारबार, बृक्षारोपण गरिएको छ । यो बनमा विभिन्न किसिमका बनस्पतिहरु, जिवजन्तुहरु, जडिबुटिहरु, चराचुरुङ्गीहरु, जलचर प्राणिहरु, भौतिक संरचना(बनभोजको लागि) रहेको पाइन्छ । यस बनलाई उपभोक्ता समितिको रेखदेखमा रहेको छ । सिमसार क्षेत्र मर्मत तथा नया निर्माणको लागि गाउपालिका सँग समन्वय भइरहेको बताउनु भयो । सिमसार क्षेत्र लाई पर्यटकिय विकासको लागि जोड गरिएको छ । यहा बनबाटिका, पिकनिक क्षेत्र, मन्दिर र थारु मिलन केन्द्र रहेको पाइन्छ । यो बन बाट यहाका उपभोक्ताहरुलाई प्रत्यक्ष फाइदा भएको छ । काठ, दाउरा, घास, स्याउला, जडिबुटि प्रयोग भइरहेको छ ।

मुख्य समस्याहरू :

- चोरि (काठ, बन्यजन्तुहरू, जडिबुटि र चराचुरुङ्गी) ।
- जंगल फडानि(खेत बनाउने र घर बनाउनको लागि) ।
- पर्यटकिय क्षेत्रमा विकास नभएको ।
- बजेटको अभाव ।
- जनचेतनाको कमि र सरोकारवाला सहयोग नगरेको ।
- डढेलो (आगे लागने) ।

मुख्य प्रजातीका बनस्पतिहरुको विवरण :

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१	<p>नाम:- पाकड स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- स्याउला, जर्ना र काठको लागी अवस्था :-घटि रहेको महत्व :-पुजाआजामा प्रयोग हुने,स्याउला, फर्निचर र जर्नामा प्रयोग हुने ।</p>	
२	<p>नाम :-पिपल स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको महत्व:- पुजाआजामा प्रयोग हुने,स्याउला, फर्निचर र जर्नामा प्रयोग हुने</p>	
३	<p>नाम :-आप स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-फल, जर्ना, काठ र फर्निचरमा अवस्था :-बढि रहेको, वडा नं.४ मा लगभग ५० बिघा मा आप खेती गरिएको साथै त्यहा जुस फ्याक्ट्री निर्माण गर्न संभावना रहेको छ ।</p>	
४	<p>नाम :-सिसौ स्थान :- सरावल गा.पा वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-काठ, जर्ना, फनिचर र कोइलाको लागी अवस्था :-प्रशस्तमात्रा मा</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
५	<p>नाम :- बरगद स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-पुजा,काठ र फर्निचर को लागी अवस्था :-घटि रहेका महत्व :- पुजाआजामा प्रयोग हुने,स्याउला, फर्निचर र जर्नामा प्रयोग हुने ।</p>	
६	<p>नाम :-खजुर स्थान :- सरावल गा.पा.वडा न.७ भुजहवा प्रयोग :-फलको लागी अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-१२ (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
७	<p>नाम :-निम स्थान :- सरावलगा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-पुजा,काठ र जडिबुटि को लागी अवस्था :-प्रशस्त मात्रामा संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :-जडिबुटि, पुजाआजामा, स्याउला, फर्निचर र जर्नामा प्रयोग हुने ।</p>	
८	<p>नाम :-बेल स्थान :- सरावल गा.पा वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-काठ, स्याउला, फर्निचर, जर्ना, पुजाआजामा आर्युबेदिक औषधी र .फलको लाग संख्या :-२५०(लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
९	<p>नाम :- अनार स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म प्रयोग :- औषधी र फलको लागि अवस्था :- बढि रहेको, वडा नं.४ मा अनार खेती गरिएको संख्या :- प्रशस्त संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
१०	<p>नाम :- बाँस स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- छानो बनाउन, अन्य धार्मीक, लट्टि तामा कार्यमा अवस्था :- बढि रहेको संख्या :- ७५० (लगभग) कोठी संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
११	<p>नाम :- लहरे पिपल स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- काठको लागि, प्लाई बनाउनको लागि अवस्था :- बढि रहेको संख्या :- प्रशस्त संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- भुसंरक्षण, फर्निचर र जर्ना</p>	
१२	<p>नाम :- कदम स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- बढि रहेको संख्या :- प्रशस्त संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- फल, जर्नाकाठ र फनिचरमा</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१३	<p>नाम :- कटहर स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म प्रयोग :- फल, तरकारी, काठको लागी अवस्था :- बढि रहेको संख्या :- ३५०(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- बेचविखन</p>	
१४	<p>नाम :-नरिवल स्थान :- सरावलगा.पा..१ देखि ७ सम्म प्रयोग :-फलको लागी अवस्था :- बढेको संख्या :-२५०लगभग संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- यसको पानि विक्रि</p>	
१५	<p>नाम :-जामुन स्थान :- सरावलगा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-फल, फर्निचर,जर्ना काठको लागी अवस्था :-सामान्य संख्या :-१४० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- बोक्रा जडिबुडिमा आर्युवेदिक</p>	
१६	<p>नाम :-लिची स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म प्रयोग :-फलको लागी अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-३५० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-विक्रि गरि आम्रदानि, स्याउलामा</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१७	<p>नाम :- सिमल स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा (सरावल गा.पा. वडा नं. १ को सिमल टाडी गाउको सिमलको बोट) प्रयोग :- काठ, फनिचर र सलाइ को लागी अवस्था :- सा.ब.मा वृक्षारोपण गरिएको संख्या :- प्रशस्त महत्व :- गिद्धको वासस्थान, प्लाइउडमा, फर्निचरमा तथा जर्ना</p>	
१८	<p>नाम :- सफेदा स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- बढि रहेको, सा.ब.मा वृक्षारोपण संख्या :- प्रशस्त संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- आर्थिक, बाढि पहिरो नियन्त्रण, विजुलिको पोलमा, प्लाइउडमा, फर्निचर र जर्ना र घर निर्माणमा</p>	
१९	<p>नाम :- साल स्थान :- सरावल गा.पा.को वडा नं. १ को सा.ब. र वडा नं. ५ (१ वटा दुबौलियामा) प्रयोग :- फर्निचर, काठ, जर्ना र स्याउला अवस्था :- वडा न. १ मा प्रशस्त रहेको संख्या :- जंगल भरि संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- आर्थिक र बाढि पहिरो नियन्त्रण</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२०	<p>नाम :- बडहर स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- फल,जर्ना, फर्निचर, काठको लागी अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ८० (लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- विक्रि गरि आम्वानि</p>	
२१	<p>नाम :- समी स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म प्रयोग :- सौन्दर्यताको लागि अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ३० (लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- स्याउला, काठ, जर्ना र फर्निचरमा</p>	
२२	<p>नाम :- केरा स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- फल र तरकारि लागि अवस्था :- बढि रहेको संख्या :- सामान्य संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- पुजाआजा, आर्युवेदिक, स्याउला र सौन्दर्य</p>	
२३	<p>नाम :- बेलौती स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- फल र जर्ना को लागि अवस्था :- बढि रहेको संख्या :- प्रशस्त संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२४	<p>नाम :- अशोक स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- जर्ना, काठ र सौन्दर्यताको लागी अवस्था :-बढि रहेको संख्या :- सामान्य संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
२५	<p>नाम :-खयर स्थान :- सरावल गा.पा.को वडा न .१ को सा.ब.मा प्रयोग :-काठको लागी अवस्था :-घटिरहेको संख्या :-लोपोन्मुख संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :-विक्रि गरि आम्रदानि, धर्म संस्कृति र बाढि पहिरो नियन्त्रण</p>	
२६	<p>नाम :-कुसुम स्थान :-सरावल गा.पा.वडा नं १ सा.ब प्रयोग :-फल र काठको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-७५ (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-विक्रि गरि आम्रदानि,जर्ना काठ, फर्निचर र स्याउलामा</p>	
२७	<p>नाम :- करमा स्थान :- सरावल गा.पा.को जंगलमा प्रयोग :-काठको लागी अवस्था :-सामान्य संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- विक्रि गरि आम्रदानि,जर्ना काठ, फर्निचर र स्याउलामा</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२८	<p>नाम :- सतीसाल स्थान :- सरावल गा.पा.को सा.ब.मा प्रयोग :-काठ र फर्निचर को लागी अवस्था :-औसतमा रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थिक र बाढि पहिरो नियन्त्रण र स्याउलामा</p>	
२९	<p>नाम :-टिक स्थान :- सरावल गा.पा वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-काठ र फर्निचर को लागी अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थिक, जर्ना, फर्निचर र बाढि पहिरो नियन्त्रण</p>	
३०	<p>नाम :-कोलबृक्ष स्थान :- सरावल गा.पा.२ जावा र तिलौलि मा मात्रपाईने प्रयोग :-औषधीको लागी (कुष्ठ रोग) अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-३०० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थिक, धार्मीक, पुरातात्वीक</p>	
३१	<p>नाम :-जैंगड स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ को सा.ब. र वडा नं २ जावा प्रयोग :-काठको लागी अवस्था :-औसतमा रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- आर्थिक</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
३२	<p>नाम :-अर्जुन स्थान :- सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म प्रयोग :-औषधी र काठको लागी अवस्था :- घटि रहेको संख्या :-२५(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक, आर्युवेदिक धार्मीक महत्व</p>	
३३	<p>नाम :-सिरिस स्थान :-सरावलगा.पा.२ जावा प्रयोग :-काठको लागी अवस्था :-औषतमा रहेको संख्या :- सामान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक, स्याउला, जर्ना</p>	
३४	<p>नाम :-तेजपात स्थान :-सरावल गा.पा.१ को सा.ब. प्रयोग :-मसला, काठको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-४० वटा संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-विक्रि गरि आम्रदानि, जर्ना, काठ</p>	
३५	<p>नाम :-दतरंगा स्थान :- सरावल गा.पा.२ जावा प्रयोग :-काठको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-१०वटा संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक, धार्मिक र आर्युवेदिक</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
३६	<p>नाम :- अहिरोगा स्थान :-सरावल गा.पा.२ जावा प्रयोग :-औषधीको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-५ वटा संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थिक र आर्युवेदिक</p>	
३७	<p>नाम :-आवला स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-फल, अचार, औषधीको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्युवेदिक औषधि र जर्नामा</p>	
३८	<p>नाम :-अवरा स्थान :-सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-फल, अचारको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- आर्युवेदिक औषधि र जर्नामा</p>	
३९	<p>नाम :-बयेर स्थान :-सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-फलको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-५०० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- विक्रि गरि आम्रदानि, जर्नामा</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
४०	<p>नाम :-इमिली स्थान :- सरावल गा.पा..१ देखि ७ सम्म प्रयोग :-फल, काठको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-३५०(लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थिक, आचार र अमिलोको रुपमा</p>	
४१	<p>नाम :-बबुल स्थान :- सरावल गा.पा.१ सा.ब.मा प्रयोग :-काठको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-१८५ लगभग संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थिक महत्व</p>	
४२	<p>नाम :- सरिफा (सिताफल) स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं ४ प्रयोग :-फलको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-न्युन संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- विक्रि गरि आम्रदानि, जर्ना र स्याउलामा</p>	
४३	<p>नाम :- तीलका स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- काठ, जर्ना तथा घर निर्माण को लागी अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- आर्थिक</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
४४	<p>नाम :-बकाइनो स्थान :- सरावल गा.पा.१ को सा.ब.मा प्रयोग :-काठको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र जर्नामा</p>	
४५	<p>नाम :-भीलोर स्थान :-सरावल गा.पा.२ जावा र सा.ब. प्रयोग :-काठको लागी अवस्था:-घटि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक महत्व</p>	
४६	<p>नाम :-कपुर स्थान :-सरावल गा.पा. १,२,४ प्रयोग :-पुजा, औषधीको लागी अवस्था :-बढिरहेको संख्या :-६ लगभग संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र सौन्दर्य</p>	
४७	<p>नाम :-नासपाती स्थान :- सरावल गा.पा.४ प्रयोग :-फलको लागी अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-१०(लगभग) संरक्षण:-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक महत्व</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
४८	<p>नाम :-साज स्थान :- सरावल गा.पा.१ सा.ब. प्रयोग :-फर्निचर, दाउरा र कोइलाको रुपमाएकदमै राम्रो हुन्छ । यो एकदमै बलियो र टिकाउ काठ हुन्छ । ढोका, भ्याल, गाडा, हलो बनाउनप्रयोग हुन्छ । खावाँ घर बनाउनप्रयोग हुन्छन् । सलाईको काटी बनाउनयसलाई उत्कृष्ट काठ मानिन्छ । अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-२५००लगभग संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- विक्रि गरि आमदानि र बाढि पहिरो नियन्त्रण</p>	
४९	<p>नाम :-धुपी स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म र सा.ब. प्रयोग घसौन्दर्यको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-३००लगभग संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थिक, धार्मिक र सौन्दर्य महत्व</p>	
५०	<p>नाम :- महुवा स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखी ७ सम्म प्रयोग :- रक्सी बनाउनमा, रगत बढाउनमा अवस्था :- घटि रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- आयुर्वेदीक औषधी,पुजाआजामा</p>	

२.२.२ सरावल गाँउपालिकामा पाइने जडीबुटीहरु

सरावल गा.पा.मा पाइने जडीबुटीहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स. (S.N.)	जडिबुटीहरुको नाम (Local Name of Herbs)	अंग्रेजि नाम (English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग सँख्या (Approximate Number)
१	तुल्सी	Holy basils	<i>Ocimum tenuiflorum</i>	१०५५
२	घ्युकुमारि	Gheu kumari	<i>Aloe vera</i>	२१०
३	चिरइता	Chiraita	<i>Swertia chirata</i>	१५३
४	गुम			२०५५
५	कइया			२३१
६	तितेपाति	Mug Wort	<i>Artemisia indica</i>	३४५
७	अर्जुन	Arjuna	<i>Terminalia arjuna</i>	३४
८	पानपाते	betel	<i>Piper betle</i>	५७६
९	असुरो	Asuro	<i>Adhatoda vasica</i>	८९
१०	पिपरामिन्ट	Peppermint	<i>Mentha piperata</i>	३०३०
११	बबर			७६
१२	गनपसार			१५०
१३	भटवास			११५५
१४	खुरहुर			१५७
१५	चिचिन्डा			१८४
१६	छितवन			५६
१७	मदार	Madar	<i>Calotropis gigantea</i>	२०९८
१८	सुर्दशन	Sudarshan	<i>Crinum latifolium</i>	५
१९	हाडजोरवा	Veldt Grape	<i>Cissus quadrangulari</i>	२५७८
२०	सेहुणा			७५६
२१	अमिरति			१६५
२२	हरो	Black myrobalan	<i>Terminalia chebula</i>	२८७
२३	पुदिना	Mentha	<i>Mentha piperata</i>	७४०
२४	बरो	Myrobalan	<i>Terminalia bellerica</i>	२१३
२५	बेसार	Turmeric	<i>Curcuma longa</i>	१५०००

क्र.स. (S.N.)	जडिबुटीहरूको नाम (Local Name of Herbs)	अंग्रेजि नाम (English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग सँख्या (Approximate Number)
२६	अम्ला	Gooseberry	<i>Phyllanthus emblica</i>	२७
२७	कुरिलो	Asparagus	<i>Asparagus racemosus</i>	१४५
२८	तेजपात	Malabathrum	<i>Cinnamomum tamala</i>	६
२९	लेमन ग्रास	Lemon grass	<i>Cymbopogon flexuosus</i>	५३४
३०	कागति	Lemon	<i>Citrus limon</i>	६७३
३१	सीकाकाई	Sikakai	<i>Acacia concinna</i>	४३९
३२	बेल	Bael	<i>Aegle marmelos</i>	२५

मुख्य प्रजातीका जडीबुटीहरूको विवरण :

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१	<p>नाम :-तुलसी स्थान :-सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-रुघा खोकीको लागी अवस्था :-औसत रहेको संख्य :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व:-धार्मीक र आर्युवेदिक औषधि</p>	
२	<p>नाम :- घ्युकुमारी स्थान :-सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-कपाल, अनुहार मा लगाउनको लागी अवस्था:-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्युवेदिक महत्व र सौन्दर्य</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
३	<p>नाम : चिरइता स्थान :- सरावलगा.पा.४ ललितपुर प्रयोग :-ज्वरोको लागी,रगत सफा गर्ने अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-५० लगभग संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र आर्युवेदिक</p>	
४	<p>नाम :-तितेपाती स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म प्रयोग :-महिनावारी तथा हिस्टेरिया सम्बन्धी समस्यामा प्रयोग हुन्छ । दम, चिलाउने, भोकनलाग्ने, बाथ रोग, ब्रोंकाइटिस, ज्वरो, टाउको दुख्ने, पखाला तथा रक्तश्राव सम्बन्धी उपचारमा प्रयोग हुन्छ । अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-प्रसस्त मात्रामा संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आयुर्वेदीक औषधी र सौन्दर्य</p>	
५	<p>नाम :-अर्जुन स्थान :- सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म प्रयोग :-मुटु रोगको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-न्युन संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व:-आयुर्वेदीक औषधी र जर्नामा</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
६	<p>नाम :-पानपाते स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-मुटु रोगको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आयुर्वेदीक औषधी</p>	
७	<p>नाम :-असुरो स्थान :- सरावल गा.पा. ४ हात्तीबन प्रयोग :-खोकीको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-न्युन संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आयुर्वेदीक औषधी, जैविक मलको रुपमा</p>	
८	<p>नाम :-पीपरामिन्ट स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. ४ प्रयोग :-टाउको दुखाईको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- आर्थीक र आयुर्वेदिक महत्व</p>	
९	<p>नाम :- बवर स्थान :- सरावल गा.पा वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- पिलीयाको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- आयुर्वेदीक औषधी</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१०	<p>नाम :-गनपसार स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :- जौनिको दुखाई को लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-सामान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आयुर्वेदीक औषधी</p>	
११	<p>नाम :- भटवास स्थान :- सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा प्रयोग :-सुगर तथा स्वास प्रस्वास को लागी अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र जर्नामा</p>	
१२	<p>नाम :- हुरहुर स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-कानको दुखाईको लागी अवस्था :-सामान्य रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आयुर्वेदीक औषधी र सौन्दर्य</p>	
१३	<p>नाम :-चिचिडा स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-खोकीको लागी अवस्था :-सामान्य रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आयुर्वेदीक औषधी र महिलाहरुको ब्रतमा</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१४	<p>नाम :-छितवन स्थान :- सरावल गा.पा. ४, ७ प्रयोग :-दातको दुखाईको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-३ (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आयुर्वेदीक औषधी</p>	
१५	<p>नाम :-मदार स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-सुगर तथा स्वास प्रस्वासको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र आयुर्वेदिक</p>	
१६	<p>नाम :-सुदर्शन स्थान :- सरावल गा.पा.४ हात्तीबन मन्दिर प्रयोग :-पाइल्सको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-१ संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक महत्व, आयुर्वेदिक र सौन्दर्यमा</p>	
१७	<p>नाम :-मेवा स्थान :- सरावल गा.पा १ देखी ७ सम्म मंगलापुर :-रमा मेवा खेती गरिएको प्रयोग :-औषधी,पीलिया तथा फलको लागी अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-२००० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आयुर्वेदीक औषधी, भिटामिन ए र विक्रि गरि आम्दानि</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१८	<p>नाम :-हडजोरवा स्थान :- सरावल गा.पा १ देखी ७ सम्म प्रयोग :-हड्डी भाचेको जोड्नको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र आयुर्वेदिक महत्व</p>	
१९	<p>नाम :-सेहुणा स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा प्रयोग :-रुघा खोकि को लागी अवस्थ :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- आयुर्वेदिक महत्व</p>	
२०	<p>नाम :- अमिरती स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म प्रयोग :-सुगर फ्रीको रुपमा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-न्युन संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र आयुर्वेदिक महत्व</p>	
२१	<p>नाम :-हर्रो स्थान:- सरावल गा.पा.१ को सा.ब. प्रयोग :-पेट ग्यासको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-न्युन संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र आयुर्वेदिक महत्व</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२२	<p>नाम :- पुदिना स्थान :- सरावल गा.पा., वडा नं. १ देखि ७ सम्म प्रयोग :- औषधि, चटनीको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :- २००० बोट संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- आयुर्वेदीक औषधी</p>	
२३	<p>नाम :-बेसार स्थान :- सरावल गा.पा वडा नं. १ देखि ७. अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक, मसला, रोग प्रतिरोधक आयुर्वेदिक तथा विभिन्न रोगको औषधिमा</p>	
२४	<p>नाम :-बरो स्थान :- सरावल गा.पा.१ को सा.व. प्रयोग :-पेट ग्यासको लागी अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-२१३ (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :-आर्थीक र आयुर्वेदिक महत्व</p>	
२५	<p>नाम :- कुरिलो भौगोलिक वितरण : समुद्री सतह देखि १०० देखि २१०० मिटर उचाइमा, मूर्व देखि पश्चिम नेपाल प्रयोग हुने भाग : जरा(Tuber) प्रयोग जरा : क्षयरोग, खोकि, ब्रोंकाइटिस, भाडापखाला आदिको साथै सामान्य कमजोरीको उपचारमा समेत प्रयोग हुन्छ ।</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२७	<p>लेमन ग्रास भौगोलिक वितरण : खेती गरिएको प्रयोग हुने भाग : पूरै बिरुवा प्रयोग पात : सुन्निएको गिजाको उपचारमा प्रयोग हुन्छ । यसको तेल किरा विकर्षकको रूपमा प्रयोग हुन्छ ।</p>	
२८	<p>कागती भौगोलिक वितरण : खेती गरिएको, समुद्री सतह देखि १०० देखि २१०० मिटर उचाइमा, पर्व देखि पश्चिम नेपाल प्रयोग हुने भाग : फल प्रयोग फल : शीतलता प्रदान, पाचनमा सहयोग, भोक लगाउने, ग्याँसको समस्यामा प्रयोग गर्न सकिन्छ ।</p>	
२९	<p>सिकाकाइ भौगोलिक वितरण : खेती गरिएको, समशीतोष्ण क्षेत्र पूर्व देखि पश्चिम नेपाल प्रयोग हुने भाग : पूरै बिरुवा प्रयोग आर्युवेदिक औषधी बनाउन, स्याम्पु बनाउन प्रयोग हुन्छ । कमलपित्त रोगको उपचारमा प्रयोग हुन्छ</p>	

२.२.३ सरावल गाँउपालिकामा पाइने जीवजन्तुहरु

सरावल गा.पा.मा पाइने जीवजन्तुहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स. (S.N.)	जीवजन्तुहरुको नाम (Local Name of Animals)	अंग्रेजि नाम (English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग सँख्या (Approximate Number)
१	गाई	Cow	<i>Bos Taurus</i>	३०८७
२	भैसि	Buffalo	<i>Bubalus bubalis</i>	३०६७

क्र.स. (S.N.)	जीवजन्तुहरुको नाम (Local Name of Animals)	अंग्रेजि नाम (English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग संख्या (Approximate Number)
३	बाखा	Goat	<i>Capra aegagrus hircus</i>	२२०५६
४	सुंगुर	Pig		५०
५	बदेल	Boar	<i>Sus scrofa</i>	१५०
६	घोडा	Horse		५५
७	स्याल	Fox	<i>Vulpes bengalensis</i>	२५४
८	भेडा	Sheep		२२
९	बिरालो	Cat	<i>Felis catus</i>	१५५५
१०	बनविरालो			२४९
११	लघु कर्ण खरायो	Hispid hare	<i>Caprolagus hispidus</i>	२७६
१२	निलगाई	Bluebull	<i>Boselaphus tragocamelus</i>	२०२
१३	बाँदर	Monkey	<i>Macaca mulatta</i>	३५०२
१४	घणरोज			१५९
१५	कालोबादर	Black monkey		६७८
१६	भालु	Bear	<i>Melursus ursinus</i>	२५
१७	चितुवा	Leopard	<i>Panthera pardus</i>	४८
१८	कुकुर	Dog	<i>Canis lupus familiaris</i>	५९०
१९	गोरु	Bull		२७६
२०	सिता विलार (लोखर्के)	Squrall		२३४
२१	न्याउरि मुसा	Mongoose	<i>Herpestes edwardsi</i>	७०९
२२	जरायो	Antelope	<i>Tetracerus quadricornis</i>	१२९
२३	चितल	Deer	<i>Axix asix</i>	६९
२४	खरायो	Rabbit	<i>Oryctolagus</i>	१०९
२५	भालु	Bear	<i>Melursus ursinus</i>	२९

मुख्य प्रजातीका जीवजन्तुहरुको विवरण :

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१	<p>नाम :- गाई स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.व.मा अवस्था :- प्रशस्त रहेको संख्या :- ३०८७(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- दुध र पुजाआजामा</p>	
२	<p>नाम :- भैसी स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्ममा अवस्था :- प्रशस्त मा रहेको संख्या :- ३०६७(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- दुध र मासु</p>	
३	<p>नाम :- बाखा स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म अवस्था :- प्रशस्त रहेको संख्या :- २२०५६(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- मासु</p>	
४	<p>नाम :- सुंगुर स्थान :- सरावल गा.पा. २, ३, ४, ५ अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- लोपोन्मुख संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- मासु</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
५	<p>नाम :- बदेल् स्थान :-सरावल गा.पा.को सा.ब. अवस्था :- घटि रहेको संख्या :-१५०(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :-</p>	
६	<p>नाम :- घोडा(Horse) स्थान :-सरावल गा.पा. ४ अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ५५(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- भारि बोकाउन</p>	
७	<p>नाम :-स्याल स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब. अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- २५४(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :-</p>	
८	<p>नाम :- सिताबिलार(लोखर्के) स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म अवस्था :- प्रशस्त रहेको संख्या :- २३४(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- सौन्दर्य</p>	
९	<p>नाम :- न्याउरि मुसा स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब. अवस्था :- प्रशस्त रहेको संख्या :- ७०९(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- सर्पबाट बचाउछ</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१०	<p>नाम :- भेडिया स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब. अवस्था :- प्रशस्त रहेको संख्या :- ५०८(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- मासु</p>	
११	<p>नाम :- बनबिरालो स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ को सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- २४९(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
१२	<p>नाम :- खरायो स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ वडा र सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- २७६(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- सौन्दर्य</p>	
१३	<p>नाम :- निलगाई स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- २०२ (लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१४	<p>नाम :- रातोबादर स्थान :-सरावल गा.पा. वडा न :- देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- कढेको रहेको संख्या :- ३५०२(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
१५	<p>नाम :- कालो बादर स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-समान्य रहेको संख्या :- ३०८७(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
१६	<p>नाम :- भालु स्थान :-सरावल गा.पा.१ को सा.ब. अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- २५(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
१७	<p>नाम :- चितुवा स्थान :-सरावल गा.पा.१ को सा.ब. मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ४८(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१८	<p>नाम :- कुकुर स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ५९०(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- पुजाआजा, सुरक्षा</p>	
१९	<p>नाम :- दुम्सी स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.व.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- १०२ (लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
२०	<p>नाम :-सुंगुर स्थान :-सरावलगा.पा.भिन्न अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ५००(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
२१	<p>जरायो वासस्थान :-घाँसे मैदान मुख्य आहार : घाँसपात, अन्नवाली गर्भाधान समय : ८ महिना आयु : १० वर्ष नेपालमा संख्या :</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२२	<p>चितल वासस्थान : घाँसे मैदान, जंगल मुख्य आहार : घाँस, फलपूल गर्भाधान समय : २३५ दिन आयु : १० वर्ष नेपालमा संख्या : २०००० (अनुमानित)</p>	
२३	<p>लघु कर्ण खरायो वासस्थान : घाँसे मैदान, जंगल मुख्य आहार : घाँसको जरा, डाँठ, खेतीवाली गर्भाधान समय : ३०, ३१ दिन आयु : ३ वर्ष जीवित संख्या : ३००</p>	

२.२.४ सरावल गाँउपालिकामा पाइने चरा चुरुङ्गीहरु

सरावल गा.पा.मा पाइने चरा चुरुङ्गीहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स. (S.N.)	चराचुरुङ्गीको नाम (Local Name of Birds)	अँग्रेजि नाम (English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग सँख्या (Approximate Number)
१	काग	Crow	<i>Corvus corax</i>	३५५६
२	सुगा	Parrot	<i>Psittacula krameri</i>	१०४५
३	परेवा	Pigeon	<i>Columba livia</i>	५०७८
४	कुखुरा (लोकल)	Local hen	<i>Gallus gallus domesticus</i>	२५८०
५	गुलगुल			२०८
६	भँगोरा	Sparrow	<i>Passer domesticus</i>	४५०९
७	सारस	Saras crane	<i>Grus antigone</i>	४७
८	कोइली	Koel	<i>Eudynamys scolopaceus</i>	२२४५
९	गिद्ध	Vulture	<i>Gyps bengalensis</i>	७५

क्र.स. (S.N.)	चराचुरुङ्गीको नाम (Local Name of Birds)	अंग्रेजि नाम (English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग सँख्या (Approximate Number)
१०	मैना	Common myna	<i>Acridotheres tristis</i>	२०७६
११	चिल	Eagle	<i>Aquila nipalensis</i>	५०
१२	बाभ्रु			७६
१३	ढुकुर	Dove	<i>Spilopelia suratensis</i>	६३४
१४	कालिज	Kalij Pheasant	<i>Lophura leucomelanos</i>	२५६
१५	महोखा			१५०
१६	ठुलो चमेरो (स्तनधारि)	Bat	<i>Myotis sicarius</i>	५०३
१७	बकुलो	Egret	<i>Mesophoyx intermedia</i>	६७०
१८	तालहासिन			३७८
१९	गादुल			२५०
२०	काठ फोरनि	Woodpecker	<i>Dryocopus pileatus</i>	२५०
२१	मयुर	Peacock	<i>Pavo cristatus</i>	३५
२२	पनडुब्की			१५०
२३	बासमुर्गि			२६३
२४	लालसार			२०८
२५	घमफोरि			३४०
२६	निलकन्ठ			१५२
२७	लवकठ			१७८
२८	टर्की			२५
२९	ठिटोर			७९
३०	हरमुन			५८
३१	सनचिरइया			२०७
३२	पतरंगा			१६७
३३	गरुण			५
३४	करयाँ कुरुँ			३५९
३५	चखेवा	Ruddy shelduck	<i>Tadorna ferruginea</i>	१७३

क्र.स. (S.N.)	चराचुरुङ्गीको नाम (Local Name of Birds)	अँग्रेजि नाम (English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग सँख्या (Approximate Number)
३६	लेर्यस कुखुरा			९७१
३७	बोइलर कुखुरा	Hen	<i>Gallus gallus domesticus</i>	३३६७
३८	फिस्टे			१५३
३९	हुटि ट्याउ (टिटिहिरि)	Red-wattled lapwing	<i>Vanellus indicus</i>	२७६९
४०	चिवे			१०३
४१	जुरेलि	Red-vented bulbul	<i>Pycnonotus cafer</i>	९८
४२	हाँस	Duck	<i>Tadorna ferruginea</i>	६५
४३	कोइलर कुखुरा			३८७
४४	हास	Duck	<i>Todorna ferruginea</i>	८७६
४५	बन कुखुरा	Jungle fowl	<i>Lophura leucomelanos</i>	७९
४६	दुम्सी	Porcupine	<i>Hystrix indica</i>	२४३

मुख्य प्रजातीका चरा चुरुङ्गीहरुको विवरण :

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१	<p>नाम :-काग स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- संदेश वाहक,सांस्कृतिक र प्राकृतिक सफाई</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२	<p>नाम :-सुगा स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- संदेश वाहक,सांस्कृतिक र सौन्दर्य</p>	
३	<p>नाम :-परेवा स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-बढि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- संदेश वाहक, सांस्कृतिक र एकताको प्रतिक</p>	
४	<p>नाम :-कुखुरा स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-लोकल न्युन र बोइलर प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- अण्डा र मासु</p>	
५	<p>नाम :-बुलबुल स्थान :- सरावल गा.पा.१ को सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	 <p>रबेतबल जुरे ली Red-whiskered Bulbul</p> <p>prakti nepal</p>

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
६	<p>नाम :-गौरैया(भंगेरा) स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
७	<p>नाम :-सारस स्थान :-सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-५०(लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
८	<p>नाम :-कोईली स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
९	<p>नाम :-गिद्ध स्थान :- सरावल गा.पा.,१ वसन्त सा.ब. जटायु रेस्टुरेन्ट अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-११० संरक्षण :-गर्नु पर्ने महत्व :- प्राकृतिक सुचिकार, सफाई</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१०	<p>नाम :-मैना स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-समान्य रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
११	<p>नाम :-चिल स्थान :- सरावल गा.पा.१ को सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-लोपोन्मुख संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
१२	<p>नाम :-उल्लु (लाटोकोसेरो) स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-लोपोन्मुख रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
१३	<p>नाम :-बाज स्थान :- सरावल गा.पा.१ को सा.ब. र कहिले काहि सवै वडाहरुमा देखा पर्ने अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-लोपोन्मुख संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१४	<p>नाम :-ढुकूर स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
१५	<p>नाम :-कालीज स्थान :- सरावल गा.पा. १ को सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
१६	<p>नाम :-महोखा स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-लोपोन्मुख संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
१७	<p>नाम :-चमेरो ठुलो स्थान :- सरावल गा.पा.७ भुजहवा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-१५०० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१८	<p>नाम :-बकुल्लो स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.व.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-प्रशस्त संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
१९	<p>नाम :-तालहासिन स्थान :-सरावल गा.पा.२ जावा र अत्रहटिको तालमा अवस्था :-समान्यमा रहेको संख्या :-२०० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
२०	<p>नाम :-गादुल सानो स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.व.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
२१	<p>नाम :-काठ फोरनी स्थान :- सरावल गा.पा.२ जाजा र अत्रहटि तालमा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-समान्य संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२२	<p>नाम :-मयुर स्थान :- सरावल गा.पा.,१ सा.व अवस्था :-घटि रहेको संख्या :- ५० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
२३	<p>नाम :- पनडुब्की स्थान :- सरावल गा.पा.२ जावा र अत्रहटिको तालमा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-२०० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
२४	<p>नाम :-बास मुर्गी स्थान :-सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-१०० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
२५	<p>नाम :-लालसर स्थान :- सरावल गा.पा, २ जावा र अत्रहटिको तालमा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-१०० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
२६	<p>नाम :-गरुण स्थान :- सरावल गा.पा.१ को सा.ब. अवस्था :-न्युन रहेको संख्या :-२१(लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
२७	<p>नाम :-घमफोरी स्थान :- सरावल गा.पा.,२ जावा र अत्रहटिको तालमा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-५० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
२८	<p>नाम :-निलकण्ठ स्थान :- सरावल गा.पा.१ को सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-५(लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
२९	<p>नाम :-लवकट स्थान :- सरावल गा.पा.१ को सा.ब. र वडा नं.४ अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-१००(लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
३०	<p>नाम :-टर्कि स्थान :- सरावल गा.पा.४ र २ को जावा र अन्नहटिको तालमा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-२० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
३१	<p>नाम :-ढिँडोर स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-३५ (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
३२	<p>नाम :-हरमुन चरा स्थान :- सरावल गा.पा.२ जावा र अन्नहटिको तालमा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-७० (लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
३३	<p>नाम :-सनचिरइया स्थान :- सरावल गा.पा.२ जावा र अन्नहटिको तालमा अवस्था :-घटि रहेको संख्या :-१००(लगभग) संरक्षण :-गर्नु पर्ने</p>	
३४	<p>नाम :- हंस स्थान :- सरावलगा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- न्युन रहेको संख्या :- २१(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
३५	<p>नाम :- फिस्टे (भाकि घासे फिस्टे) स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- न्युन रहेको संख्या :- ५७६ (लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
३६	<p>नाम :- चखेवा स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- न्युन रहेको संख्या :- २९ (लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
३७	<p>नाम :- कोईलर कुखुरा स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- बढि रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
३८	<p>नाम :- हास स्थान :- सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- न्युन रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
३९	<p>नाम :- बोईलर कुखूरा स्थान :-सरावल गा.पा.वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- बढि रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

२.२.५ सरावल गाँउपालिकामा पाइने सरीसृपहरु

सरावल गा.पा.मा पाइने सरीसृपहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स. (S.N.)	सरीसृपहरुको नाम (Local Name of Reptiles)	अंग्रेजि नाम (English Name)	बैज्ञानिक नाम (Scientific Name)	लगभग संख्या (Approximate Number)
१	अजिँगर	Python	<i>Python molurus</i>	५
२	चित्तँग			९
३	गोवन सर्प	Cobra	<i>Naja</i>	५०८
४	धामन सर्प	Indian rat snake	<i>Ptyas mucosa</i>	६९८
५	पानि सर्प	Water snake	<i>Amphiesma stolatum</i>	१०९८
६	टाइचिन सर्प(चाइनिज)			५६
७	करेत सर्प	Karait	<i>Bungarus caeruleus</i>	५९८
८	अन्धो सर्प	Blind snake		५८९
९	सुनगोहोरो	Golden monitor lizard	<i>Varanus flavescens</i>	१५६
१०	कछुवा	Turtle	<i>Indotestudo elongata</i>	३७८
११	छेपारो	Common garden lizard	<i>Calotes versicolor</i>	६८९
१२	घोड करेत	Banded karait	<i>Bungarus fasciatus</i>	२५७
१३	घडियाल गोहि			२७

मुख्य प्रजातीका सरीसृपहरुको विवरण :

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१	<p>नाम :- गोमन स्थान :-सरावल गा.पा. वडा नं. १ देखि ७ सम्म र सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- प्रशस्त संरक्षण :- गर्नु पर्ने महत्व :- पुजाआजा र विषालु ग्यास लिन्छ</p>	
२	<p>नाम :-सुनगोहोरो स्थान :- सरावल गा.पा. वडा नं. १ को सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- न्युन संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
३	<p>नाम :- घडियाल गोहि स्थान :-सरावल गा.पा ४ अवस्था :- घटि रहेको संख्या :-१२(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
४	<p>नाम :- अजीगर स्थान :-सरावल गा.पा.१, ४ को सा.ब. अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- न्युन संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
५	<p>नाम :- चित्तंग, स्थान :-सरावल गा.पा.१ को सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- न्युन. संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
६	<p>नाम :- धामन स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा र सा.ब.मा अवस्था :- प्रशस्त रहेको संख्या :- ६९८(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
७	<p>नाम :- करेत स्थान :-सरावल गा.पा..१ देखि ७ सम्ममा र सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ५९८(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
८	<p>नाम :- पानी सर्प स्थान :-सरावल गा.पा..१ देखि ७ सम्ममा र सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :-१०९८(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
९	<p>नाम :- चाईनिज सर्प स्थान :-सरावल गा.पा.१,२,५ अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ५६ (लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१०	<p>नाम :- अंधोसर्प स्थान :-सरावल गा.पा..१ देखि ७ सम्ममा र सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ५८९(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
११	<p>नाम :- कछुवा स्थान :-सरावल गा.पा..१ देखि ७ सम्ममा र सा.ब.मा अवस्था :- घटि रहेको संख्या :- ३७८(लगभग) संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

२.२.६ सरावल गाँउपालिकामा पाइने माछा र जलचरहरु

सरावल गा.पा.मा पाइने माछा र जलचरहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स.	जलचरको नाम	लगभग सँख्या
३	रोहु	
४	कमन	
५	ग्रास	
६	म्लगा	
७	बम	
८	बरारी	
९	चेफुवा	
१०	टेगँना	
११	सिद्रा	
१२	मंगुर	
१३	भोटि	
१४	गंगटो	५७०९
१५	घोड़ी	

१६	भ्यागुता (हरियो)	
१७	भ्यागुता (पहेला)	

मुख्य प्रजातीका माछा र जलचरहरूको विवरण :

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१	<p>नाम :- गंगटो स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरूमा र सा.ब.मा अवस्था :-समान्य रहेको संख्या :- प्रशस्त संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
२	<p>नाम :- रोहु, स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरूमा अवस्था :-समान्य संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
३	<p>नाम :- कमन स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
४	<p>नाम :- ग्रास स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरूमा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
५	<p>नाम :- मलगा स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरुमा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
६	<p>नाम :- बाममाछा स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरुमा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
७	<p>नाम :- बरारी स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरुमा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
८	<p>नाम :- चेखुवा स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरु मा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
९	<p>नाम :- भीगेमाछ्रा स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरुमा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
१०	<p>नाम :- सिध्दा स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरुमा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
११	<p>नाम :- भोटि स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म मा नदि तथा पोखरिहरु अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने.</p>	
१२	<p>नाम :- मंगुर स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्म नदि तथा पोखरिहरुमा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१३	<p>नाम :- घोंघी (डोकी)</p> <p>स्थान :-सरावलगा.पा.१ देखि ७</p> <p>सम्ममा र सा.ब.मा</p> <p>अवस्था :- घटि रहेको</p> <p>संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
१४	<p>नाम :- भ्यागुता</p> <p>स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७</p> <p>सम्ममा र सा.ब.मा</p> <p>अवस्था :- घटि रहेको</p> <p>संख्या :- ४७८(लगभग)</p> <p>संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
१५	<p>नाम :- पहेलो भ्यागुता</p> <p>स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७</p> <p>सम्ममा र सा.ब.मा</p> <p>अवस्था :- घटि रहेको</p> <p>संख्या :- २७८(लगभग)</p> <p>संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

२.२.७ सरावल गाँउपालिकामा पाइने किराहरु

सरावल गा.पा.मा पाइनेकिराहरुको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.स.	किराहरुको नाम	लगभग सँख्या
१	लामो पुच्छर पुतलि	
२	ठुलो पखेटा पुतलि	
३	फटयाँगा (बोका)	
४	मौरि(खाग, घरपालुवा, एपिसमोलि फेरा), कर्मि	
५	कमिला(कालो,रातो)	
६	भिँगा	

मुख्य प्रजातीका किराहरुको विवरण :

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
१	<p>नाम :-फट्याँगा स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने.</p>	
२	<p>नाम :-पुतलि स्थान :- सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने.</p>	
३	<p>नाम :- माहुरी स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने.</p>	
४	<p>नाम :- हरियो भिँगा (माछी) स्थान :- सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा अवस्था :-समान्य रहेको संरक्षण :- गर्नु पर्ने.</p>	
५	<p>नाम :- माहुरी (घरमा पाल्ने) स्थान :- सरावल गा.पा.१, २ अवस्था :-समान्य रहेको, व्यापारिक दृष्टिकोणले पालन गर्ने संरक्षण :- गर्नु पर्ने.</p>	

क्र.स.	नाम र विवरण	फोटो
६	<p>नाम :- कालो (कमिला)</p> <p>स्थान :- सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा</p> <p>अवस्था :-समान्य रहेको</p> <p>संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
७	<p>नाम :- रातो कमिला</p> <p>स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा</p> <p>अवस्था :-समान्य रहेको</p> <p>संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	
८	<p>नाम :- भिँगा (माछी)</p> <p>स्थान :-सरावल गा.पा.१ देखि ७ सम्ममा</p> <p>अवस्था :-समान्य रहेको</p> <p>संरक्षण :- गर्नु पर्ने</p>	

३. जैविक विविधता संरक्षणका चुनौती, समस्या र समाधानका उपायहरू

३.१ जैविक विविधता संरक्षणका चुनौती र समस्याहरू

जैविक विविधता संरक्षणमा निम्न समस्या र चुनौतीहरू रहेका छन् ।

- जलवायु परिवर्तन :तापक्रम, हावापानीसँग वन्यजन्तुको जीवनचक्र जोडिएको हुन्छ । तसर्थ जलवायु परिवर्तनले जीव जन्तु तथा वनस्पतिमा असर पुऱ्याएको हुन्छ ।
- अवैध चोरी शिकारी तथा निकासी ।
- जीव जन्तुहरूको आहाराको कमी ।
- जीवजन्तुहरूको वासस्थानको उचित व्यवस्थापनको कमी ।
- लोपोन्मुख प्रजातिहरूको विशेष गरि वनस्पतिहरूको पुर्नउत्पादनको व्यवस्थापनको कमी ।
- मानव-वन्यजन्तु द्वन्द ।

३.२ समाधानका उपायहरू

- गाउ पालिका भित्र रहेका सामुदायिक वनजंगल लाई संरक्षण गर्नु पर्ने ।
- वन्यजन्तु तथा जनावरहरूलाई संरक्षण गर्ने ।
- सार्वजनिक जग्गामा वृक्षारोपण गर्ने ।
- लोप हुन लागेका पशु, जनावर, वनस्पती, चरा, र जडिबुटिहरूलाई सरक्षण गर्ने ।जैविक विविधता संबन्धी स्थानीय बासीहरूमा जनचेतना र शिक्षा दिनु ।
- लोपोन्मुख प्रजातिहरूको स्थानीय बासीहरूलाई पहिचान गराई त्यसको महत्वबारे जानकारी गराउनु ।
- मानव - जन्तु बिचको द्वन्द मेल मिलाप गर्नु ।
- स्थानीय बासीहरूको परिचालनमा चोरी शिकारी तथा निकासीको रोकथाम गर्नु ।
- लोपोन्मुख प्रजातिको विशेष कार्यक्रम बनाई व्यवस्थापन गरि संरक्षणमा जोड दिनु ।
- वन्य जन्तुहरूको प्रजाति अनुसार बासस्थान र आहाराको व्यवस्थापन गर्नु ।

३.३ निष्कर्ष

यस अध्ययनले सरावल गाउपालिको जैविक विविधताको संक्षिप्त परिचय तयार पारेको छ । यस अध्ययनले सरावल गा.पा.मा रहेको विभिन्न जीव जन्तु, वनस्पतिहरूको पहिचान गरि तिनिहरूको सूचि तयार पारिएको छ र केही प्रमुख जीव जन्तु, वनस्पति प्रजातिहरूको छोटो जानकारी समेत उल्लेख गरिएको छ । यसका साथै गाउपालिकामा पाइने जीव जन्तु, पशुपंक्षी र सरीसृपहरूको समेत सूचि तयार गर्नुका साथै मुख्य प्रजातिहरूका संक्षिप्त जानकारी समेत दिइएको छ ।

अनुसुची २ : सामुदायिक वनबाट लिइएको सूचनाको प्रश्नावली

मिति :

सामान्य जानकारी:

गा.पा.:

व.डा नं.:

सा.व.उ.स :

सा.व. को क्षेत्रफल :

उत्तरदाताको नाम :

पद :

जैविक विविधता सँग सम्बन्धित जानकारी

१. सामुदायिक वनमा पाइने प्रमुख रुख प्रजातीहरु के छन् ?

.....

२. सामुदायिक वनमा अहिलेसम्म कुन कुन प्रजातीका जनावरहरु पाइएका छन् ?

.....

३. सामुदायिक वनमा पाइने प्रमुख गैह्रकाष्ठ वन पैदावार/जडीबुटी के के रहेका छन्? यी मध्ये कुन कुन जडीबुटी बाहिर निर्यात हुन्छन् ?

.....

४. यस सा.व. भित्र कुन कुन अभयचर/पंक्षी पाइन्छन्? अन्यत्रबाट बसाइ सरेर आउने पंक्षीहरुको अवस्था के छ ?

.....

५. सामुदायिक वनको विधान तथा कार्ययोजनामा वन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धी केही विशेष प्रावधान छन् कि ?

.....

६. सामुदायिक वन भित्र पानीका स्रोतहरु (नदी, नाला, ताल)को वितरण कस्तो रहेको छ र हाल यी स्रोतहरुको अवस्था के छ ?

.....

७. यस वनमा के कस्ता जलचर प्राणिहरु पाइन्छन्? जलीय जैविक विविधता संरक्षणमा मुख्य चुनौतीहरु के के रहेका छन्?

.....

८. के वनको क्षेत्रफलमा कुनै विकास निर्माणका परियोजना (सडक, नाला, भौतिक संरचना) संचालनमा रहेका छन् ?

.....

९. जैविक विविधता संरक्षणका मुख्य चुनौतीहरु के के रहेका छन् ?

.....

१०) यस गाँउपालिकाको वर्षा र तापक्रममा दशक अघि र अहिले कुनै भिन्नता पाउनुभएको छ ?

.....

११) औषतमा हेर्दा, यस गाँउपालिकाको जैविक विविधता बढ्दो क्रममा छ कि घट्दो ? (कुनै प्रजाति हराउने या नयाँ देखिएका छन्)

.....

१२) बढ्नु या घट्नुका कारणहरुके के हुन ?

धन्यवाद ।

अनुसूची २

गाँउपालिकाको जैविक विविधतासँग सम्बन्धित गाँउपालिका कार्यालय र सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय बाट लिइएको जानकारी :

- १) गाँउपालिकामा वन क्षेत्र कति छ ?
- २) यस गाँउपालिकामा कस्तो प्रकारको वनहरु छन् ? (स्वामित्वका आधारमा)
- ३) यस गाँउपालिकामा कति वटा सामुदायिक वनहरु छन् ?
- ४) यस गाँउपालिकामा संरक्षण क्षेत्र छ कि छैन ?
- ५) यस गाँउपालिकामा मुख्य नदी नालाहरु के के छन् ?
- ६) यस गाँउपालिकामा कुन कुन प्रजातिका वनस्पतिहरु पाइन्छन् ? (मुख्य मुख्य)
- ७) यस गाँउपालिकामा कुन कुन प्रजातिका वन्यजन्तुहरुपाइन्छन् ? (मुख्य मुख्य)
- ८) यस गाँउपालिकामा कुन कुन प्रजातिका अभयचर/पंक्षी पाइन्छन्? (मुख्य मुख्य)
- ९) यस गाँउपालिकामा कुन कुन प्रजातिका जलचर प्राणिहरु पाइन्छन्?(मुख्य मुख्य)
- १०) यस गाँउपालिकामा पाइने मुख्य बालिहरु के के हुन् ?
- ११) यस गाँउपालिकामा वन र कृषि क्षेत्रमा मिचाहा प्रजाति छन् कि छैनन् ? छन् भने कुन कुन प्रजातिका छन् ?
- १२) यस गाँउपालिकामा कुन कुन प्रजातिका जडिबुटीहरुपाइन्छन् ?यी मध्ये कुन कुन जडीबुटी बाहिर निर्यात हुन्छन् ?
- १३) औषतमा हेर्दा, यस गाँउपालिकाको जैविक विविधता बढ्दो क्रममा छ कि घट्दो ? (कुनै प्रजाति हराउने या नयाँ देखिएका छन्)
- १४) बढ्नु या घट्नुका कारणहरुके के हुन ?
- १५) यस गाँउपालिकामा जैविक विविधतासंरक्षणका प्रमुख चुनौतीहरु के के रहेका छन् ?
- १६) के वनको क्षेत्रफलमा कुनै विकास निर्माणका परियोजना (सडक, नाला, भौतिक संरचना) संचालनमा रहेका छन् ?
- १७)जैबिक विविधता संरक्षणका लागि यस गाउपालिकाले कस्तो नीति तथा कार्यक्रमहरु तय गरेको छ?
- १८)जैबिक विविधता संरक्षणका लागि यस गाउपालिकालेअन्य निकायसंग सहकार्य गरेको छ कि छैन? छ भने कस्ता कार्यक्रमहरु संचालन गरेको छ ?

धन्यवाद ।

जैविक विविधता बस्तुस्थिती विवरण बारे प्रस्तुतिकरण सरावल गा.पा.मा

सरावल गा.पा. वडा नं. २ अन्नहटिको ऐतिहासिक कमलपोखरि, शिवमन्दिर र जावाको कोलबृक्ष

सरावल गा.पा.वडा नं. ४ मा जैविक विविधता बस्तुस्थितीबारे सामुहिक छलफल

सरावल गा.पा.वडा नं ५ को ऐतिहासिक पाँच विगाहा पोखरी

सरावल गा.पा वडा न.७ भुजहवाको चमेरो

सरावल गा.पा वडा न.७ भुजहवाको खजुर

धन्यवाद

सरवाल गा.पा. प्रमुख प्रशासकिय भवन तथा अध्यक्ष राधेश्याम चौधरी ज्यु

सरवाल गाँउपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सरवाल, नवलपरासी (बर्दघाट-सुस्ता पश्चिम)
प्रदेश न. ५, नेपाल